

HØRINGSUTTALELSE TIL REVISJON AV KONSESJONSVILKÅRENE I NAMSENVASSDRAGET

Namsen vannområde har i brev datert NVE 14.11.2018 fått oversendt revisjonsdokument for konsesjonsvilkår i Øvre Namsen. Dokumentet er utarbeidet av NTE som konsesjonær som svar på kravet om revisjon, og er datert 01.10.2018. Dokumentet omfatter konsesjonene for:

- Regulering av Tunnsjøen, Kgl. res 24.01.1947
- Regulering av Namsvatnet, Kgl. res 25.06.1948
- Overføringen Namsvatnet – Vekteren – Limingen – Tunnsjøen, Kgl. res 10.04.1959
- Tilleggsregulering av Vekteren, Kgl. res 21.12.1962

Hele Namsen vannområde omfattes av reguleringene fra Namsvatnet til og med Nedre Fiskumfoss, da reguleringene påvirker vannføringen.

Grong, Røyrvik og Lierne kommuner som sendte kravet om revisjon i 2013 har fått faglig bistand fra SINTEF i et prosjektnotat *Konsesjonsvilkår i Namsenvassdraget – Vurderinger av miljøforhold for fisk*. De tre kommunenes høringsuttalelser og denne høringsuttalelsen fra Namsen vannområde har tatt utgangspunkt i og viser til bl.a. denne rapporten, og samarbeidsmøte(r) med kommunene, Namsen vannområde, Fylkesmannen, kunnskapssenteret for laks og vannmiljø, Namsenvassdraget Elveierlag og Lakseutvalget for Namsenvassdraget, med et rimelig sammenfall i høringsuttalelsene. De fleste kommunene i vannområdet sender også egne høringsuttalelser. Vannområdet opplever ikke at revisjonsdokumentet svarer tilfredsstillende på alle kravene som er stilt, og at en del forhold oppleves veldig ulikt for kommunene og rettighetshaverne enn det NTE fremstiller. Slik det har vært siden utbyggingene så har mye av drifta også vært til fordel for f.eks anadrom fisk og ved flom, fordi det er tatt spesielle hensyn som ikke har vært krevd uten at dette har vært nedfelt i konsesjonen.

Bakgrunn

- **Namsvassdraget prioritert 1.1 vassdrag** (Rapport 49/13 Mdir, NVE) pga at alle de fem kriteriene er oppfylt:
 - Nasjonalt laksevassdrag
 - Spesielt viktig for friluftsliv, landskapsopplevelse og naturmangfold
 - Revisjonssaker som kan sees i sammenheng med opprustings- og utvidelsesprosjekter
 - Revisjonssaker prioritert i vannforvaltningsplaner etter vannforskriften
 - Hvor den samla belastningen er stor
- NTE viser til at «**Nasjonalt laksevassdrag**» (*St.prp. nr. 32 2006–2007*) ikke gjelder over anadrom strekning, men Namsblanken var i sin tid en av årsakene til at Namsen ble nasjonalt laksevassdrag. Namsenvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag, og er med dette gitt en særskilt beskyttelse. Stortinget har uttalt at revisjon av konsesjonsvilkår vil være en stor mulighet til å styrke villaksen i de nasjonale laksevassdragene, og i *Innst. S. nr. 183 – 2006-2007 om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* (s 5): «*Status som nasjonalt laksevassdrag innebærer at det skal legges særlig vekt på villaksen ved revisjon og fornyelser av vassdragskonsesjoner. I tillegg skal disse områdene prioriteres i forbindelse med restaurering av leveområder. Dette kan ifølge departementet få noen konsekvenser for eksisterende vannkraftproduksjon, som må klargjøres og avveies i hvert enkelt tilfelle.*» Videre på s 13: «*Komiteen mener at de tiltak som er nedfelt i*

NAMSEN VANNOMRÅDEUTVALG

konsesjonsavtalene har i de fleste tilfeller virket godt for villaksen, men i noen av de eldste konsesjonene kan man finne kritisk lave vannføringer og for store flomvannføringer, noe som er fysiske begrensninger for lakseproduksjon i vassdragene. Komiteen mener vannføringene kan jevnes ut og kan medvirke til at regulerte vassdrag kan være meget gode laksevasdrag. Komiteen ser derfor fram til de revisjons- og fornyingssaker som skal skje fram til 2022. Her vil det være viktig at det legges stor vekt på hensynet til villaksen, slik at også de regulerte vassdragene kan øke sin utbredelse av villaks. Komiteen er kjent med at revisjons- og fornyingssaker kan medføre noe redusert kraftproduksjon, men forventer at ny teknologi tas i bruk slik at reduksjonene ikke blir vesentlige mindre i forhold til dagens produksjon.»

- **Laksefiske har stort potensiale for verdiskaping** (Lokaløkonomiske beregninger av laksefiske, NINA 2018)
- **Regionale forvaltningsmål etter Vannforskriften i Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag 2016 – 2021** (Kgl. res 2016) skal fungere som ramme for vannforvaltningen, og miljømålene som er satt i gjeldende planperiode skal i utgangspunktet nås iht. gjeldende plan. Fastsetting av miljømål, samt vurdering av SMVF skal revurderes hvert 6 år, og f.eks. ny teknologi eller endret politikk kan gjøre det mulig å endre status.

Utkastet til regional vannforvaltningsplan foreslo økt minstevannsføring i Linvasselva, Tunnsjøbekken, Tunnsjøelva, Namsen fra Namsvatnet til Namskroken og Namsen nedenfor Fiskumfoss. I gjeldende regional vannforvaltningsplan vedtatt av Klima- og miljødepartementet i 2016 er det Tunnsjøelva som er satt med miljømål som kan medføre krafttap (minstevannføring), ergo vilkårsrevisjon. I vedtaket står det også at det skal prioriteres å gjøre biotopforbedrende tiltak fra Namsvassdammen ned til Namskroken, og begge disse er omtalt i revisjonsdokumentet s. 46, pkt. 10.

Krav:

Namsen vannområde ber om at følgende vilkår fastsettes ved revisjon av konsesjonsvilkårene for øvre Namsen:

1. **Helhetlig tilnærming ved revisjon** etter OED rapport kap. 8.2. «En rekke kraftverk har konsesjon etter den tidligere vassdragsloven eller etter vannressursloven, hvor det ikke er noen regel i loven som automatisk gir adgang til revisjon av vilkår. Flere gamle anlegg er konsesjonsfrie og således uten vilkår som kan revideres. I slike saker kan det være aktuelt å se revisjoner i sammenheng med eventuelle konsesjoner etter vassdragsloven/vannressursloven og de mulighetene som finnes for å endre disse eller sette nye vilkår. Vannressurslovens §§ 28 og 66 gir mulighet for dette, jf. kapittel 4.2.» Det er en klar sammenheng mellom magasinreguleringene i Røyrvik og Lierne og vannføringen i Namsen. NVE har også påpekt denne sammenhengen i sitt vedtak av 05.12.2016. Vannføringen nedstrøms Nedre Fiskumfoss er spesielt viktig for den lakseførende strekningen. Da det ikke foreligger noen konsesjonsvilkår som regulerer minstevannføring eller miljøtilpasset driftsvannføring ved Nedre Fiskumfoss kraftverk, må dette sikres gjennom vilkårsrevisjonen for Øvre Namsen. Helhetlig tilnærming ved revisjon, gjelder hele vassdraget og samlet belastning. Revisjonen bør også inkludere konsesjonsbehandling av konsesjonsløse anlegg jmf. Vannressurslovens §§ 28 og 66, og OED-retningslinjer kap 8.2. Denne revisjonen må også sees i sammenheng med den nye svenske konsesjonen som er forhåndsgodkjent.
2. **Foreldet og manglende kunnskapsgrunnlag - Naturmangfoldsloven § 8.** «Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.» Konsesjonsvilkår må baseres på oppdatert kunnskap og større fiskebiologiske undersøkelser mhp. virkninger av regulering, er ikke gjort i den anadrome

NAMSEN VANNOMRÅDEUTVALG

delen av Namsen siden sist på 80-tallet. Mangler kunnskap om hva som er tilpasset minstevannføring og hva som er miljøbasert driftsvannføring. Regulant må pålegges miljøundersøkelser for å øke kunnskapsgrunnlaget (minstevannføring, miljøtilpasset driftsvannføring, fremtidig vandringsløsning i N.Fiskumfoss). Miljødesign som metode for kunnskapsgrunnlag (Håndbok Forseth og Harby 2014).

3. Ved implementeringen av vanndirektivet uttalte energi og miljøkomiteen (Innst. S. nr. 131 (2008-2009)) følgende om adgangen til å innføre minstevannføring: *«Komiteen mener at tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. [...] Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp.»*

Stortinget fastsetter at det er *«viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag»*, og at det foreligger et stort potensial for miljøforbedringer med beskjedne virkninger for kraftproduksjonen. Uttalelsen må forstås både å gjelde restriksjoner i driften av magasinene og ny minstevannføring i vassdraget. Revisjonen skal føre til en oppdatering/modernisering av betingelsene slik at de tilfredstiller de vilkårene man ville sette ved en tilsvarende reguleringstillatelse i dag. Det er derfor en vesentlig del av revisjonen at alle miljøkonsekvenser vurderes uavhengig av om de var kjent eller ikke på reguleringstidspunktet. Post 13 fra nye standardvilkår fra NVE (1.3.12018) må tas inn i konsesjonen.

4. Regulanten har i mindre grad tatt hensyn til kravet fra kommunene, grunneierne og Namsenvassdragets elveierlag, uten å foreslå minstevassføring selv om dette er en privatrettslig avtale i sommersesongen og selvpålagt praksis resten av året i dag. For å sikre **optimal miljøtilpasset minstevassføring og driftsvannføring på anadrom strekning gjennom hele året må dette utredes nærmere gjennom et eget prosjekt med miljøundersøkelser (miljødesign)** før endelige konsesjonsvilkårene fastsettes. Minstevassføringen på 50 m³/s per i dag på anadrom strekning i juli og august er en minnelig avtale mellom NTE og grunneierne. Likeledes en selvpålagt betingelse om at vannstanden ikke skal senkes mer enn 10 cm/time ved reduksjon i produksjon. **Minstevassføring på 50 m³/s hele året (etter undersøkelser) nedenfor Nedre Fiskumfoss kraftverk og miljøtilpasset driftsvannføring på maksimum 10 cm heving/senking av vannstanden året rundt på anadrom strekning må inn i konsesjonen** for å formaliseres (målepunkt ved Tørrisdal). Slik det er i dag får det ingen konsekvenser for regulanten om den selvpålagte minstevannføringen ikke overholdes.
5. Det bør gjøres undersøkelser omkring en **maksimumsvannføring under gytinga**, da en for stor vannføring under gytinga vil føre til gyting på områder i elva som seinere vil bli tørrlagt.
6. Arrangement for **åpning av luke ved kraftstasjonsutfall/strømbrudd**, jf revisjonsdokumentet s.52 pkt 13. Vil bli ivaretatt ved utbygging av Nye Fiskumfoss kraftverk
7. **To-veis vandring Nedre Fiskumfoss**, jf revisjonsdokumentet s.52 pkt 13. Vil bli ivaretatt ved utbygging av Nye Fiskumfoss kraftverk. Framtidig vandringsløsning må være kunnskapsbasert, jf. Naturmangfoldloven § 8:

NAMSEN VANNOMRÅDEUTVALG

- a) Dagens elektriske fiskesperre fungerer ikke optimalt. Etablering av ny forbedret el.fiskesperre i utløpstunnelen for Nedre Fiskumfoss kraftverk.
 - b) Etablering av ny løsning for nedvandring av smolt og utgytt fisk.
8. **Ekstra påslipp av vann når dette kan ha forebyggende effekt på utbrudd og spredning av fiskesykdommer i Namsen og Sanddøla som praktiseres i dag**, som f.eks. ved furunkuloseutbrudd.
9. **Reguleringen øker vintervannføringen, og det er behov for utredninger om hvordan dette påvirker isgang og flom i mildværsperioder om vinteren** før nye konsesjonsvilkår settes. Klimaendringene kan gjøre dette mer aktuelt enn tidligere.
10. Det er i dag ikke **minstevassføring i Tunnsjøelva og i Røyrvikelva**. Tunnsjøelva er i regional forvaltningsplan satt med miljømål som kan medføre krafttap (minstevannføring), ergo vilkårsrevisjon. Dette må utredes ifht namsblank og storaure.
11. Tapping/minstevannføring ut fra Namsvatn gjelder per i dag kun vinters tid 1.november-30.april (2 m³/s), og at det er 12 m³/s ved Bjørnstad resten av året (1.mai-31.oktober). Namsen fra Store Namsvatnet til Namskroken står i regional forvaltningsplan med miljømål der det kan pålegges tiltak som ikke medfører krafttap (habitatforbedring f.eks.). Det må utredes om det bør være tapping/minstevannføring **ut fra Namsvatn hele året**.
12. Samlet belastning på Namsenvassdraget er større etter vannkraftreguleringene og utbyggingene, selv om det er gjort avbøtende tiltak, jfr. revisjonsdokumentet s.35- 38.Noe var kjent på tidspunktet konsesjonene ble gitt, og noe ikke. Noen av påvirkningene er direkte følger av reguleringene, eller indirekte som følge av andre typer menneskeskapt påvirkning. Det bør hensyntas og gjøres avbøtende og begrensende tiltak i forhold til både allerede innførte fremmede arter og eventuelle nye:
- a) Åpning av nye vannveier i forbindelse vannkraftutbygging fra Vekteren til Namsvatnet, og fra Limingen til Tunnsjøen har medført spredning av **ørekvt**. Denne fremmede fiskearten forekommer nå, til dels svært tallrik, i øvre deler av Namsenvassdraget. Også i namsblankens leveområder finnes ørekvt, og den sprer seg raskt nedstrøms.
 - b) ***Mysis relicta*** er spredt via nye vannveier ned fra Limingen til Tunnsjøen og videre til Tunnsjøflyan, bestandene er trolig tette. Kanadarøye er trolig spredt på samme måte, men bestandsstatus er usikker.
 - c) Flere terskler er bygget i Namsens øvre del og i Tunnsjøelva. Hensikten var å heve vannspeilet, lette båttrafikken, bedre det visuelle inntrykket av vassdraget og å øke ørretproduksjonen. Tersklene har redusert arealene med rasktflytende vannstrømmer som namsblanken liker, og økt leveområdene som ørekvt liker. Det må til en full **gjennomgang av systemet med alle tersklene**, for å kunnskapsbasert kunne finne ut hva som må endres i forhold til hele det økologiske mangfoldet i elva. Om det er terskler som må rives, bygges nye eller bygges om.
 - d) SINTEF-rapporten refererer til Sandlund (2017) og det bør tilrettelegges for bedre tilgang til gytebekker for ørreten i Limingen.

Namsskogan kommune viser til egen høringsuttalelse i kst-sak 14/19.

NAMSEN VANNOMRÅDEUTVALG

Mvh

Namsen vannområdeutvalg (VOU)

Skjalg Åkerøy

Ordfører Grong kommune
(leder)

Bente Estil

Ordfører Lierne kommune

Hans Oskar Devik

Ordfører Røyrvik kommune

Hege Nordheim-Viken

Ordfører Høylandet kommune

Per Olav Tyldum

Ordfører Overhalla kommune

Kåre Kvale

Namsos kommune

Dokumentet er digitalt godkjent og har derfor ingen underskrift